

İSTANBUL EMNİYET MÜDÜRÜ NİHAT HALÛK PEPEYİ'NİN
ALMANYA GEZİSİ-2

SACHSENHAUSEN TEMERKÜZ KAMPI'NIN TÜRK ZİYARETÇİLERİ

RIFAT N. BALİ

Yazının ilk kısmında irdelenen Talat Paşa'nın kemikleri ya da Balat Fırınları gibi konular bir yana, eldeki belgelerden çıkan sonuç, Almanya gezisinin Nazilerin daveti üzerine gerçekleştiği ve Türkiye'yi Almanya'nın yanına çekmeyi hedefleyen bir propagandanın parçası olduğu yönündedir. Gezinin amacı silah üretim tesislerini gezmektir. 31 Aralık 1942'de Berlin'de Hariciye Vekâleti umum müdürlerinden Faik Hazar ile Reich adına Orta Elçi Dr. Clodins arasında, Alman Hükümeti'nin Türkiye'ye açtığı 100 milyon Reich marklık kredi çerçevesinde Almanya'dan savaş teçhizatı temini konusunda bir anlaşma imzalanmıştı.

**Nihat Halûk
Pepeyi 1949
yılında (da)
Zırhlı Akdeniz
Amerikan Filosu
Komutanı
Oramiral
Richard L.
Conelly'e
iadeyi ziyarette
bulunmuştu.
USS Columbus
gemisi,
27 Ocak 1949.**

Aksi belirtilmediği sürece tüm görseller Pepeyi Arşivi'ne aittir. Ömer Türkoğlu ve Nedret İşli'ye teşekkür ederim.

Nazilerin "Nihai Çözüm" olarak adlandırdıkları Avrupa Yahudilerinin imha edilmesi tasarısı, 20 Ocak 1942 günü Berlin yakınlarındaki Wannsee Gölü civarında bir villada düzenlenen ve değişik Nazi örgütlerinde çalışanların katıldıkları bir toplantıda müzakere edildi. Tarihe "Wannsee Protokolü" olarak geçen bu toplantının tutanaklarında, Avrupa'nın değişik ülkelerinde yaşayan 11 milyon Yahudinin imhası için her türlü gayretin sarf edileceği belirtiliyordu. Yahudilerin Avrupa'da yaşadıkları ülkelere göre nüfus dağılımının yer aldığı bu listede, Türkiye Yahudileri de "Avrupa Türkiye'si-55.500" ibaresi ile yer alıyordu.¹ Gazeteci Azmi Nihat Erman'a göre Türkiye Yahudileri bu durumdan haberdardı. Hahamlar, sinagoglarda ayinler sırasında dindaşlarını üstü kapalı bir şekilde durumdan haberdar etmişlerdi. Nazilerin Türkiye'yi işgal etmeleri halinde de imha fırınları Sütlüce'de, Hasköy'ün kuzeyinde İmrahor ve Karaağaç yollarının kesiştiği noktanın doğusunda kalan meskün olmayan geniş bir arazide inşa edilecekti. Wannsee Protokolü'nden sadece bir ay sonra Alman

Büyükelçisi Franz von Papen'e suikast teşebbüsünde bulunulması Türkiye Yahudilerinin endişesini daha da artıracaktı. Türkiye Yahudileri, Adolf Hitler'in, suikast girişiminin Yahudilerin bir planı olduğunu ileri sürüp kendilerini imha etme planını daha da hızlandırmasından endişe ediyorlardı.²

VARLIK VERGİSİ KANUNU

TBMM, Nihat Halûk Pepeyi'nin İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne atanmasından sadece bir hafta sonra, 11 Kasım 1942 tarihinde, Varlık Vergisi Kanunu'nu kabul edecekti. Kanunun ayrımcı uygulaması sırasında tahakkuk ettirilen vergiyi ödeyemeyen azınlıklar, kanunda öngörüldüğü üzere, borçlarını çalışarak ödemek için 1943 yılının Ocak ayından itibaren kabileler halinde Aşkale'ye gönderileceklerdi. Aslında Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanması sırasında Halûk Pepeyi'nin herhangi bir olumsuz girişimi olmamıştı. Nitekim, Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulandığı dönemde İstanbul Defterdarı olarak görev yapan Faik Ökte anılarında Pepeyi'den şöyle bahsetmekte:³

"Beyoğlu'nun eğlence yerlerinde yaptığımız takip ve icra işlerinin ekserisinde Emniyet Müdürü Halûk Pepeyi şefaathçi (aracı) olarak karşımıza çıkar, müddet ister, kolaylıklar beklerdi. Gong'ta yaptığımız icrada Pepeyi'nin bu şefaati, dostu Cevdet Kerim İncedayı için yaptığını anladık. İncedayı o zaman bekardı ve himayesi hasbi (bedava) idi."

Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanması esnasında Halûk Pepeyi'nin olumsuz bir tavrı olmamasına rağmen, azınlıkların toplu hafızasında "imha fırınları"ni hazırladığı kanatının gelişmesindeki ana neden, dönemin karanlık atmosferi ve koşullarıydı.

ALMAN DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ARŞİVLERİ'NE GÖRE GEZİNİN AMACI

Halûk Pepeyi ve Salâhattin Korkud'un Almanya gezileri hakkında

etkik seyahatinden dönen Emniyet Müdürü. karşılayanlar arasında

Emniyet Müdürümüz

Alman Büyükelçisi Franz von Papen'e suikast teşebbüsünde bulunulması Türkiye Yahudilerinin endişesini daha da artıracaktı. Türkiye Yahudileri, Adolf Hitler'in, suikast girişiminin Yahudilerin bir planı olduğunu ileri sürüp kendilerini imha etme planını daha da hızlandırmasından endişe ediyorlardı.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yapılan başvuruya, söz konusu gezi hakkında arşiv kayıtlarında herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmadığı bildirilmiştir.⁴ Bu başvurudan dokuz ay sonra Milli İstihbarat Teşkilatı'na yapılan başvuruya ise, ilgili "hususların, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nden talep edilmesi gerekmekte" cevabı verilmiştir.⁵ Bu durum karşısında kullanılacak tek belge, Alman Dışişleri Bakanlığı Arşivleri ve Alman Devlet Arşivleri'nin belgeleridir. Alman Dışişleri Bakanlığı Arşivleri'nde bakanlık, Ankara Büyükelçiliği ve RSHA (Reich Merkezi Emniyet Bürosu) arasında

yapılan yazışmalarla ilgili 13 belgenin varlığı tespit edildi. Ancak bu belgelerden günümüze ulaşanların sayısı çok daha az. Bu belgelere bakıldığında, gezinin amacının Türkiye'ye yönelik propaganda faaliyeti olduğu anlaşılmakta. Nitekim, Tarabya'daki Alman Başkonsolosluğu'ndan merkeze gönderilen bir telgrafta bu amaç açık bir şekilde belirtilmektedir.⁶

Halûk Pepeyi ile Salâhattin Korkud'a refakat eden kişi, Alman görevli Ludwig Moyzisch idi.⁷ Moyzisch, RSHA'nın bir görevlisi olarak Ankara'daki Alman Büyükelçili-

Pepeyi'nin İstanbul'a dönüşü gazetelerde geniş yer aldı. Vatan, 12 Şubat 1943.

ği'nde ikamet ediyordu ve ünlü Cicero casusluk olayında, Cicero ile irtibat halinde olan kişiydi.⁸ Gezinin sona ermesinden sonra, Alman Polis Teşkilatı Başkanlığı'na ziyaretle ilgili bir rapor düzenlenecekti. Ancak söz konusu rapor Alman Arşivleri'nde mevcut değildir.⁹

Kampın SS Tugay Komutanı Glücks ve SS Kıtası Komutanı Kaindl Pepeyi ve Korkud'a refakat edecek, heyete mükellef bir öğle yemeği ikram edilecekti. Mönü şöyleydi: Çorba, yeşil sazan ve patates salatası, beyaz şarap, kaz ciğeri, patates, kırmızı lahanaya, kırmızı şarap, tatlı elma püresi, kahve. Yemeğe

Pepeyi ve Korkud'un kampı neden ziyaret etmek istedikleri meçhuldür. Sachsenhausen Temerküz Kampı hekimlerinden Dr. Baumkötter ile yıllar sonra yapılan bir mülakatta, Baumkötter Türkiye'den resmi bir heyetin gelip kampı gezdiğini hatırlıyordu. Dr. Baumkötter'e göre, Türk heyeti benzeri bir kampı Türki-

Pepeyi ve Korkud'un Sachsenhausen Temerküz Kampı'nı neden ziyaret etmek istedikleri meçhuldür. Kamp hekimlerinden Dr. Baumkötter ile yıllar sonra yapılan bir mülakatta, Baumkötter Türkiye'den resmi bir heyetin gelip kampı gezdiğini hatırlıyordu. Dr. Baumkötter'e göre, Türk heyeti benzeri bir kampı Türkiye'de kurma amacıyla Sachsenhausen'i ziyaret etmişti.

SACHSENHAUSEN TEMERKÜZ KAMPI'NI ZİYARET

Halük Pepeyi ve Salâhattin Korkud 1 Şubat 1943 günü Sachsenhausen Temerküz Kampı'nı ziyaret edeceklerdi. Ziyaret, Pepeyi ve Korkud'un istekleri üzerine gerçekleşmişti.

katılan kişiler ise şunlardı: SS Tugay Komutanı Glücks, SS Kıtası Komutanı Kaindl, SS Kıtası Yüzbaşı Matisiath, SS Kıtası Üsteğmeni Baumkötter, SS Kıtası Asteğmeni Wessel ve tercüman, SS Kıtası Üsteğmeni Finger SD (İstihbarat Servisi'nden).¹⁰

ye'de kurma amacıyla Sachsenhausen'i ziyaret etmişti.¹¹

SONUÇ YERİNE

a) Eldeki belgelerden varılabilecek ilk sonuç, söz konusu Almanya gezisinin Nazilerin daveti üzerine ger-

Türk tarafı istihbarat, Almanlar propaganda peşinde

Telgraf

(Geh.Ch.V.)

Tarabya, 1 Ekim 1942

Varış: 2 Ekim 1942

Saat 0.50

Sayı 1374-1 Ekim (19)42

Alman Emniyet Teşkilatı ve İstihbarat Servisi Başkanlığı'nın büyükelçilik emrine verilen görevlisi tarafından Türk İstihbarat Teşkilatı ile işbirliği yapılmasına yönelik olarak sürdürülen teşebbüsler çerçevesinde, geçenlerde burada bulunan RSHA'dan (Reich Sicherheits Hauptamt-Reich Ana Emniyet Bürosu)¹⁵ Dr. Graefe Türk İstihbarat Teşkilatı'nın bir temsilcisine, bugüne kadar zayıf olan ilişkilerin güçlendirilmesi ve somut raporlarla düşman propagandasına karşı koyulması için ileri gelen bir görevlinin Almanya'yı ve Almanya tarafından işgal edilmiş bölgeleri gezmek üzere gönderilmesini teklif etti. Türk gazetecilerin Almanya'ya yaptığı gezinin esas itibarıyla olumlu bir intiba bırakmış olması,¹⁶ RSH temsilcilerini bu daveti yapmaya teşvik etti. Ataşe Moyzisch bugün, Dr. Graefe'nin davetinin Türk İstihbarat Teşkilatı tarafından

memnuniyetle karşılandığını, ancak Milli Emniyet Teşkilatı idaresinin daveti kabul edebilmesi için buradaki büyükelçilik vasıtasıyla Hariciye Vekâleti'ne resmi bir davetiye gönderilmesi gerektiğini bildirdi. Ayrıca Türk tarafının iki kişinin davet edilmesi yönündeki isteği de iletildi. Bunun için düşünülen kişiler, Milli Emniyet Teşkilatı Reisi (Mehmet) Naci Perkel¹⁷ veya muavini ve Almanca bilen bir memur. Türk tarafının beklentileri, basmakalıp bir propaganda gezisinin düzenlenmemesi, aksine Milli Emniyet Teşkilatı temsilcilerinin işgal altındaki bölgelerde mevcut askeri ve sivil durum hakkında kendi gözlemlerine dayanarak bir fikir edinmelerinin mümkün kılınması yönünde. Milli Emniyet Teşkilatı temsilcileri döndükten sonra Reiscumhur ve Başvekil'e gezi hakkında bir rapor sunacaklar. Türk tarafı gezinin ve geziye katılan kişilerin kesinlikle gizli tutulmasına çok önem veriyor. Bu kişilerle gezi sırasında Hariciye Vekâleti ile RSHA'dan birer görevli ilgilenilecek. Davetiyenin Türk makamlarına, Alman Dahiliye Vekâleti'ne bağlı Alman Polis Teşkilatı Reisi Himmler ile Alman Hariciye Vekili adına gönderilmesi gerekir.

Gerektiği şekilde organize edilmesi halinde bu tür bir gezi, düşmanlarımızın aşağıda sayılan önemli propaganda mevzuları hakkında yetkili Türk makamlarını bizim anlayışımız doğrultusunda kesinlikle aydınlatma imkânı sağlayacaktır:

1. İşgal altındaki bölgelerde yaşayan halkın Almanya'nın uyguladığı terörün bir neticesi olarak düşmanca davrandığı,
2. İkinci cephenin müdafaasına yönelik hazırlıkların yetersiz olduğu,
3. Düşman kuvvetlerinin bombardımanı sonucunda Almanya'nın silah üretiminin büyük ölçüde engellenmiş ve Alman halkının moralinin bozulmuş olduğu,
4. İkmal durumunun kötü olduğu.

Bu konuda esas itibarıyla herhangi bir tereddüt yoksa, bu geziyi özellikle düşmanlarımızın, büyükelçiliğinin raporundan da bilinen, artan propaganda faaliyetleri nedeniyle de doğru bulduğumu belirtirim. Ayrıca bu konuda 6 Ekim'de Berlin'e gelecek olan Ataşe Moyzisch'in de dinlenmesini rica ederim. Davetiye Hariciye Vekâleti'ne elbette ancak önceden yoklama yapıp davetin kabul edileceğinden emin olunduktan sonra iletilecek.

Pepeyi,
(sol başta)
Toptaşı
Cezaevi'nde

çekleştigi ve Türkiye'nin Nazilere meyletmesini hedefleyen bir propaganda gezisi olduğu yönündedir.

Gezinin esas amacı, silah üretim tesislerini ziyaret etmektir. Nitekim 31 Aralık 1942 tarihinde, Berlin'de Hariciye Vekâleti umum müdürlerinden Faik Hazar ile Reich adına Orta Elçi Dr. Clodins arasında, Alman Hükümeti'nin 1942 yılının Haziran ayında Türkiye'ye açtığı 100 milyon Reich marklık kredi çerçevesinde Almanya'dan savaş teçhizatı temin etmesi konusunda bir anlaşma imzalanmıştı.¹² İlginç olan ve adeta bir denge siyaseti olarak yorumlanacak bir başka ayrıntı ise, Pepeyi ve Korkud'un Almanya'daki silah fabrikalarını ziyaret ettikleri tarihlerde bir başka Türk sanayi heyetinin de İngiltere'deki silah üretim tesislerini ziyaret etmesiydi.¹³

Bu tür halkla ilişkiler ve propaganda mahiyetli bir başka gezi, dönemin 1. Ordu Komutanı General Cemil Cahit Toydemir'in (1883-1956) Almanya gezisiydi. Toydemir, yaveri Faik Yüngül ve biri atışe militer olmak üzere iki tuğgeneral ile birlikte, Adolf Hitler'in daveti üzerine 1943 yılının Haziran ayında Berlin'i ziyaret edecekti. Heyet, Doğu Cephesi ile Atlantik Duvarı'nın bazı bölüm-

lerini gezecek ve Hitler tarafından kabul edilecekti.¹⁴

b) Halûk Pepeyi ve Salâhattin Korkud, Talât Paşa'nın kemiklerini Türkiye'ye getiren heyette yer almadıkları halde, gezi amacının basına neden yanlış yansıtıldığı ve Halûk Pepeyi'nin ailesine neden Talat Paşa'nın kemiklerini getirmek için Almanya'ya gittiğini söylediği meçhuldür.

c) Pepeyi ve Korkud'un neden özellikle Sachsenhausen Temerküz Kampı'nı ziyaret etmeyi arzuladıkları, Türkiye'de benzeri bir temerküz kampı kurma tasarısının gündeme gelip gelmediği, şayet geldi ise hangi şartlarda ve ne gerekçe ile geldiği meçhuldür.

d) 3 Mayıs 1944 Turancılar Davası'nda tutuklananların işkenceye tabi tutulmalarında Halûk Pepeyi'nin herhangi bir sorumluluğu olduğunu söylemek mümkün değildir zira Pepeyi o tarihte artık İstanbul emniyet müdürü değildi.

Eldeki mevcut veri ve belgelerden, şimdilik kaydıyla ulaşılabilecek sonucun tatmin edici olmadığı aşikârdır. Gezinin amacı ve sonucu, özel şahısların arşivlerindeki mevcut belgelerin veya kamu kurumlarında

Emniyet müdürü bu sabah geldi

Halûk Nihat Pepeyi tetkik seyahatinin intibalarını anlatıyor

Berlinde bütün otomobillerde telsizle muhabere ediliyor. Alman generalinin göğsündeki Türk bayraklı madalya — Maskelenen bombardıman tahribatı — Göbels'in nutku — Rusyayı ziyaret

Emniyet Müdürümüz Berlinde istikbal edildiği sırada,

(Yazısı sayfa 3, sütun 2 de)

bulunan ve henüz tasnifi tamamlanmamış arşiv belgelerinin araştırmacıların istifadelerine sunulması ve bu belgeler arasında söz konusu ziyaretle ilgili belgelere rastlanması halinde tam olarak anlaşılacaktır.

RIFAT N. BALI, BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI

Pepeyi ve Heyeti
Berlin'de.
Haber Akşam
Postası,
12 Şubat 1943.

Sachsenhausen Temerküz Kampı'nda 30 bin kişi ölmüştü

4 Nisan 1941'de, Eichberg Devlet Akıl Hastanesi Direktörü ve Nazi Ötenazi Programı işbirlikçilerinden SS hekimi Friedrich Mennecke, Sachsenhausen'de bulunan tutuklular arasında bir seçim yaptı. Seçtiği tutuklular ya çok hasta veya çok zayıf ve çalışacak durumda olmayanlardı. Mennecke, bu tutukluların öldürülmesini emretti. Tutuklular, Sonnenstein'da gazla öldüreceklerdi.

Halûk Pepeyi ve Salâhattin Korkud 1 Şubat 1943 günü Sachsenhausen Temerküz Kampı'nı ziyaret etmişlerdi.

Sachsenhausen Temerküz Kampı, Berlin bölgesindeki ana Nazi kampı idi. Berlin'in kuzeyindeki Oranienburg Kampı'nın yakınlarındaydı. Kamp, Nazilerin Esterwegen Temerküz Kampı'ndaki eli tutukluyu nakledip kampın inşasına başladıkları 12 Temmuz 1936 tarihinde açıldı. İlk döneminde, Sachsenhausen Kampı'nda özellikle siyasi tutuklular bulunuyordu.

1938 yılının Kasım ayında Almanya'da Yahudilere karşı gerçekleşen ve Kristallnacht (Kırık camlar gecesi) adıyla tarihe mal olan yağma gecesinde, SS Şefi Heinrich Himmler 30 bin Yahudinin tutuklanıp Sachsenhausen, Dachau ve Buchenwald temerküz kamplarına nakledilmelerini emretti. Kristallnacht'ın akabinde, 6 bin Yahudi Sachsenhausen'e tehcir edildi. II. Dünya Savaşı'nın başlamasından kısa bir süre sonra, 1939 yılının Eylül ayı ortalarında polis, Berlin Büyükşehir'inde yaşayan 900 Yahudi'yi tutukladı ve Sachsenhausen Kampı'na yolladı.

Bunlar, esas itibarıyla Polonya uyruklular ve vatansız Yahudilerdi. Savaş sırasında kamptaki şartlar kötüleşecek, birçok tutuklu açlık, bitaplık, sıhhi koşulların yetersizliği gibi sebeplerden dolayı kampta ölecekti.

Polonya'yı işgal eden Nazi Ordusu özellikle öğretmen, rahip, devlet memurları ve liderler olmak üzere binlerce Polonyalıyı katledecek veya temerküz kamplarına yollayacaktı. Bu Polonyalıların bir kısmı

Sachsenhausen'e gönderilecekti. Örneğin 3 Mayıs 1940 tarihinde Varşova'daki bir hapisanede tutuklu bulunan 1200 Polonyalı Sachsenhausen'e nakledildi. 4 Nisan 1941 tarihinde, Eichberg Devlet Akıl Hastanesi Direktörü ve Nazi Ötenazi Programı işbirlikçilerinden SS hekimi Friedrich Mennecke, Sachsenhausen'de bulunan tutuklular arasında bir seçim yaptı. Seçtiği tutuklular ya çok hasta veya çok zayıf ve çalışacak durumda olmayanlardı. Mennecke bu tutukluların öldürülmesini emretti. SS, seçilen tutukluları Sonnenstein'a götürdü. Sonnenstein aken veya fiziksel engelli olanların sistemli bir şekilde öldürüldükleri bir merkezdi. Alman hekimler bu tutukluları Sonnenstein'da gazla öldüreceklerdi.

İlk Sovyet savaş esirleri, 1941 yılının Ağustos ayı sonunda Sachsenhausen'e vardı. SS, 1941 yılının Kasım ayının ortalarına kadar yaklaşık 18 bin Sovyet savaş esirini Sachsenhausen Temerküz Kampı'na tehcir etmişti. 13 binden fazla Sovyet savaş esiri Sachsenhausen'de öldürüldü.

1944 yılının Ağustos ayında cereyan eden Varşova Gettosu İsyanı'na cevaben, Naziler Varşova'da yaşayan Yahudilerin çoğunu şehirden çıkardı ve 65 bin Polonyalı temerküz kamplarına yolladı. Nazi kuvvetleri, isyanı Ekim ayında bastırmadan önce 3bin 500 Polonyalı Sachsenhausen'e gönderilmişti.

1945 yılının Ocak ayında Sachsenhausen'de 13 bini kadın olmak üzere 65 bin tutuklu bulunuyordu. Savaş sırasında temerküz kampları tutuklularının zorunlu olarak silah üretim fabrikalarında çalıştırılmaları gittikçe önem kazanacaktı. Dolayısıyla, Sachsenhausen Temerküz Kampı etrafında ve Berlin Büyükşehir'indeki silah fabrikaları civarında 60 kadar yan kamp kuruldu, tutuklular burada çalıştırıldı. Sachsenhausen Kampı'ndaki tutuklular aynı zamanda tıbbi deneylerde de kullanıldı.

Sovyet kuvvetleri 22 Nisan 1945 tarihinde Sachsenhausen Kampı'na girdi ve tutukluları salıverdi. Kampta sadece 3000 hasta ve zayıf tutuklu bulunuyordu. Kamptaki kayıtlara göre, SS 140 bin tutukluyu kampa tehcir etmiş, en az 30 bin tutuklu bu kampta öldürülmüştü.¹⁸

DİPNOTLAR

- 1 Protocol of the "Wannsee Conference January 20, 1942", www.ghwk.de/engl/protengl.htm
- 2 Azmi Nihad Erman, "Hitler'in Sütüce'deki Yahudi Firını", *Jıllar Boyu Tarih*, Aralık 1978, S. 9, s. 21-23.
- 3 Faik Ökte, *Vartık Vergisi Faciası. Nebioğlu* Yayınevi, İstanbul, (1951), s.173.
- 4 Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 1 Aralık 2004 tarih ve B.05.1.EGM.0.73.06.04/04.14245-213023 sayılı yazısı.
- 5 MIT Bilgi Edinme Birimi'nin 30 Eylül 2005 tarihli yazısı.
- 6 Auswaertiges AMT, Büro Staatssekretar files R29780, Türkiye, cilt 6.
- 7 Auswaertiges AMT, R 100844, Inland II Geheim, Auslandsreisen nach der Türkei. 19 Ocak 1943 tarihli Almanya'ya giriş ve çıkış vizesi izin belgesi ve Fransa ve Belçika'ya izin belgesi.
- 8 L.C. Moyzisch, *Operation Cicero The Espionage Sensation of the War*. Wingate, Londra, New York, (1950).

- 9 Bundesarchiv, NS 19/3537, Karl Hermann Frank'a gönderilen 26 Ocak 1943 tarihli belge.
- 10 Rus Askeri Arşivleri, Moskova, Dosya 1367/1/8. "Darstellung der Tätigkeit sowie wichtige Ereignisse".
- 11 Archiv Sachsenhausen, Landgericht Münster Strafverfahren 6 KS 1/61 gegen Heinz Baumkötter u.a., Bd. X (Kopien aus Staatsarchiv Münster) Bd. 390.4 (Bl. 1-133), JD 1/9 s. 12-13.
- 12 "Harb lezavımı almak üzere Almanya ile yaptığımız mukavele", *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1943.
- 13 "İngilteredeki imalat heyetimiz", *Haber Akşam Postası*, 9 Şubat 1943 / "İngilteredeki Türk imalat heyeti", *Son Telgraf*, 11 Şubat 1943.
- 14 "Turkish mission to go to Reich", *The New York Times*, 21 Haziran 1943 / "Turk Mission Arrives, Berlin says", *The New York Times*, 25 Haziran 1943 / Tunca Bengin, "Hitler'le randevu", *Milliyet*, 9 Ocak 1991.
- 15 RSHA Reich Dahiliye Vekâleti ve S.S. bünyesinde bir bölümdü.
- 16 Türk basın mensupları, Propaganda Vekili Dr. Goebbels'in daveti üzerine Almanya'yı 1942 yılının

- 17 Temmuz ayında ziyaret ettiler. Heyet, Hariciye Nazırlığı Devlet Sekreteri Baron Von Weizsaecker, Devlet Nazırı Rosenberg ve Matbuat Şefi Dr. Dietriche tarafından kabul edildi. ("Dr. Goebbels Türk matbuat heyetini kabul etti", *Cumhuriyet*, 23 Temmuz 1942). Heyette Nadir Nadi, Necmeddin Sadak, Asım Us gibi devrin önemli başyazarları yer alıyordu. Nadir Nadi daha sonra Goebbels ile olan görüşmelerini yayımladı. Bkz. Nadir Nadi, "Göbbels'le bir saat", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1942.
- 18 Perkel, 1 Ağustos 1941-Eylül 1953 tarihleri arasında Milli Emniyet Hizmetleri Reisi idi. Bkz. Dr. Erdal İtler, *Milli İstihbarat Teşkilatı Tarihçesi*, MIT Basımevi, Ankara, 2002, s. 54.
- 19 "Sachsenhausen" maddesi, *Holocaust Encyclopaedia*. Birleşik Amerika Holokost Anıt Müzesi, Washington, D.C. Ayrıca bakınız Falk Pingel, "Sachsenhausen", s. 1321-1322, Israel Gutman, (editör), *Encyclopaedia of The Holocaust*, cilt 4, Macmillan Publishing Company, New York, 1990 içinde.
- 18 Bundesarchiv, NS 19/3537.

Alman arşiv belgelerine göre ziyaret programı:¹⁹

Yazıldığı

Saat gün ay yıl
1933 7 1 43
Yazan
RSHA
Sayı: 193

Giriş damgasının

Basılacağı yer

Telgraf-Telsiz mesajı-Teleks

Gönderildiği

Saat gün ay yıl

Yıldırım RSHA AMT ROEM. 6 No 355 7.1.43. 1933-WE-SS Reichsführer ve Alman Polis Teşkilatı Başkanı'na Berlin RFSS (Reichsführer-SS) Kurmay Karargâhı vasıtasıyla

Gizli

Konu: Türk İstihbarat Teşkilatı'ndan veya Türk polisinden iki görevlinin Almanya'ya ve işgal altındaki bölgelere yapacağı gezi.

Türk İstihbarat Teşkilatı'nın veya Türk polisinin ileri gelen iki temsilcisinin ziyareti ile ilgili son raporuma istinaden, SS Reichsführer'in talimatı uyarınca bazı kısımları değiştirilmiş olan ziyaret programını onaylanması ricasıyla aşağıda bildiriyorum:

14 Ocak. Akşam Viyana'ya varış. İstasyonda gayri resmi karşılama, gayri resmi yemek, opera.

15 Ocak. Viyana'da üst düzey SS ve siyasi yöneticiler veya Emniyet Teşkilatı ve İstihbarat Teşkilatı yönetimi tarafından kabul. Emniyet Müdürü'nü ziyaret ve Emniyet Müdürlüğü'nün bazı bölümlerinin gezilmesi. Üst düzey SS ve siyasi yöneticilerle öğle yemeği. Şehrin gezilmesi.

16 Ocak. Bruenn'deki silah fabrikası ile Bruenn yakınında Gurein'deki takım tezgâhları fabrikasının gezilmesi.

17 Ocak. Otomobile Prag'a gidiş. Protektora Başkan Yardımcısı, Grup Komutanı ve aynı zamanda Polis Şefi Daluege tarafından kabul. Emniyet Teşkilatı Komutanı ile akşam yemeği.

18 Ocak. Prag'ın gezilmesi. Otomobile Pilsen'e gidiş. Skoda fabrikalarının gezilmesi.

19 Ocak. Berlin. İstasyonda SS Staf. Schellenberg tarafından karşılama. Wannsee Konukevi'nde SS Staf. Schellenberg tarafından resepsiyon verilmesi. Potsdam.

20 Ocak. Kriminal Polis Müdürlüğü'nün gezilmesi. SS Grup Şefi Nebe tarafından kabul. Emniyet Teşkilatına ait idareci okulunu ziyaret. Oradaki orduvinde akşam yemeği.

21 Ocak. Yemek. Krupp fabrikalarının gezilmesi.

22 Ocak. Lahey. Üst düzey SS ve siyasi idareciler veya Emniyet Teşkilatı ve İstihbarat Teşkilatı yöneticileri tarafından kabul.

23 Ocak. Araba ile Antwerp'ten Brüksel'e gidiş.

24 Ocak. Paris. Şehrin gezilmesi. Üst düzey SS ve siyasi yöneticiler tarafından kabul, kahvaltı. Emniyet Teşkilatı yöneticileri ile akşam yemeği.

25 Ocak. Paris'te tatil günü.

26 Ocak. Bordo'da şehir, liman ve sahil tesislerinin gezilmesi.

27 Ocak. Otomobile Kuzey Fransa'ya gidiş.

28 Ocak. Paris'te veda ziyaretleri.

29 Ocak. Mannheim-Ludwigshafen'deki J.G.Farbenindustrie'ye ait fabrikaların gezilmesi.

30 Ocak. Berlin. Reichstag'ın oturumuna katılma.

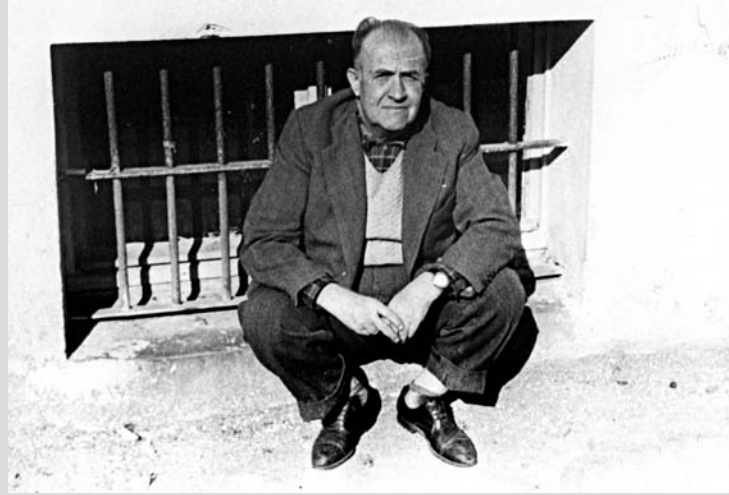
4 Şubat. Krakov'un gezilmesi. Uçakla Kiev'e gidiş. Kiev'deki üst düzey SS ve siyasi yöneticiler tarafından kabul ve birlikte yemek yenilmesi.

5 Şubat. Kiev ve çevresinin gezilmesi. Emniyet Teşkilatı ve İstihbarat Teşkilatı yöneticisi tarafından kabul.

6 Şubat. Uçakla Kiev'den Kırım'a gidilmesi, yolda Saporosye veya gezilmesi uygun başka bir yerde mola verilmesi. Kırım'daki SS ve siyasi yöneticiler tarafından kabul.

7 Şubat. Otomobile Kırım'ın güney sahiline gidiş.

8 Şubat. Uçakla Kırım'dan Bükreş ve Sofya'ya gidiş. Refakat eden Almanların

Pepeyi,
Toptaşı
Cezaevi'nde.

31 Ocak. Rostock'ta Heinkel fabrikalarını ziyaret.

1 Şubat. Sachsenhausen Temerküz Kampı'nın gezilmesi (özel istek).

2 Şubat. SS Grup Şefi Kaltenbrunner tarafından kabul. Muhafız Alayı tesislerinin gezilmesi. Orduvinde SS Grup Şefi Juettner ile öğle yemeği. Akşam Wannsee Konukevi'nde Emniyet Teşkilatı ve İstihbarat Teşkilatı Başkanı'nın başkanlığında büyük veda ziyareti.

3 Şubat. Uçakla (buradan itibaren uçak kullanılması gerekiyor) Posen'e gidiş. Üst düzey SS ve polis şefleri tarafından kabul. Yerleşim yeri ve inşaat uygulamaları vs.'nin görülmesi. Öğleden sonra uçakla Krakov'a gidiş. Akşam Krakov'daki üst düzey SS ve siyasi yöneticiler tarafından kabul.

vedalaşması ve gezinin resmi olarak sona erdirilmesi.

Bu program çerçevesinde, gezi sırasında daha başka neler yapılacağı belirtilmemiştir.

SS Grup Komutanı Daluege ve ilgili üst düzey SS ve siyasi yöneticilere doğrudan buradan haber verilip verilmemesi hususunda kararınızı ve ayrıca bir uçağın tahsis edilmesi için talimatınızı beklediğimizi de arz ederim.

Hariciye Vekâleti Daire D2'nin bildirdiğine göre, Hariciye Vekili'nin geziyi ve programı onayladığını, ancak vekâletten bir temsilci göndermeyi düşünmediğini belirtirim.

Silah fabrikalarının gezilmesi için Alman Başkomutanlığı'ndan izin aldım.

RSHA AMT ROEM.6

Adına imza Schellenberg, SS Staf.